

บทนำ

ร้อยกรอง กาพย์กลอน หรือคำประพันธ์อันได้แก่ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ฯลฯ เป็นสิ่งที่นักศึกษภาษาไทยจำเป็นต้องศึกษา เพราะความรู้เรื่องเหล่านี้เกี่ยวข้องกับภาษาและวรรณคดีเป็นอย่างมาก หากนักศึกษามิปราศจากความรู้เรื่องร้อยกรองเสียแล้ว ก็ไม่สมควรจะได้ชื่อว่าเคยผ่านการศึกษภาษาไทย ในทางตรงกันข้าม ความรู้ความสามารถในด้านนี้จะเป็นทางหนึ่งซึ่งช่วยให้ผู้ศึกษาแตกฉานทางด้านภาษาและวรรณคดี ซ้ำยังอาจจะมีชื่อเสียงสืบไปในภายหน้าอีกด้วย อย่างน้อยที่สุดก็ย่อมทำให้เกิดความภูมิใจว่าไม่เสียที่ที่เกิดมาเป็นคนไทย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์โคลงไว้ใน “พระนลคำหลวง” มีความว่า

“ดูรากุลบุตรเชื้อ	ชาติชาย ไทยเคย
อันชาติรุ่งเรืองฉาย	เกิดแท้
แม้ไร้วัวอายุ	ทั้งชาติ เจียวพ่อ
เขาจะเขาะเล่นแม่	หมดผู้รู้ดี
กวีสง่าแมน	มณีสาว
คำเพราะคือสังวาลย์	กอบแก้ว
ควรเพิ่มพริยการ	กวีเวท เทอญพ่อ
กอบกิจประเสริฐแล้ว	ไปต้องร้อนตัว
อย่ากลัวถูกตีฟัน	เกินสมัย หน้อยเลข
ใครเขาะก็ช่างใคร	อย่าเก้อ
เราไทยอักษรไทย	เราแต่ง สีฮา
ใครดลือคือเสื่อ	ไปรู้สี่สา

นานาประเทศล้วน	นับถือ
คนที่รู้หนังสือ	แต่งได้
ใครเกลียดอักษรก็	คนป่า
ใครเขาะกวีไซ้	แน่แท้คนตง”

ดังนี้ย่อมแสดงว่า การศึกษาร้อยกรองมีความหมายมากสำหรับนักศึกษาภาษาไทย ไม่เพียงแต่เท่านั้น การศึกษาเรื่องนี้ไม่ว่าจะเป็นการอ่านหรือการเขียนย่อมจะนำความรื่นรมย์มาสู่ผู้ที่ศึกษาอีกด้วย หากสงสัยว่าจะรื่นรมย์ได้อย่างไรก็ขอให้พิจารณากลอนซึ่งพระราชวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ (น.ม.ส.) ทรงนิพนธ์ไว้ใน “สามกรุง” ตอนหนึ่งว่า

“ สรวงสวรรค์ชั้นกวีจรัดนี้

ผ่องประภัสร์พลอยหาหวาวเวหา

พริ้งไพเราะเสนาะกรณวิถัณณา

สมสมญาแห่งสวรรค์ชั้นกวี

อิมอารมณ์ชมสถานวิมานมาศ

อันโอภาสแผ่ผายพรายรังสี

รัศมีมีเสียงเพียงดนตรี

ประทับที่ขมรสสะจิงหะโยน

รเมียรไม้ใบโบกสุโนกเกาะ

สุดเสนาะเสียงนกขังผกโผน

โผต้นนั้นผันคนไปคั่นโน้น

จิงหะโจนส่งจับรับกันไป

เสียงนกร้องคล้องคำลำน่าขับ

ดุริยศัพท์สำนักเมือพฤกษ์ไหว

โปรบประทนกลั่นผลาสุมาลย์
เป็นกลั่นในเวหาสหยาตยินต์ ๆ

กล่าวโดยสรุป นักศึกษาภาษาไทยจำเป็นจะต้องศึกษาร้อยกรองเพื่อให้เกิดผล ๒ ประการ คือ

๑. ความรู้เกี่ยวกับคุณค่า ความเป็นมา ประเภทและลักษณะของร้อยกรอง รวมทั้งรู้จักลีลา ความงาม และกลวิธีการแต่งร้อยกรองด้วย

๒. ความสามารถในการแต่งร้อยกรองชนิดต่างๆ เช่น กลอน โคลง ฉันท์ กาพย์ ร่าย ฯลฯ รวมทั้งสามารถวิพากษ์วิจารณ์ร้อยกรองที่ผู้อื่นแต่งได้

คราวนี้จะกล่าวถึงปัญหาที่มีผู้ข้องใจและวิตกกังวลมาก คือ กวีเกิดเองจริงหรือไม่ หรือ ความเป็นกวีสามารถสร้างกันได้หรือไม่

ถ้าหากจะยอมรับกันว่ากวีคือผู้ที่สร้างสรรค์กาพย์กลอน ดังเช่นที่เคยเรียกกันมาแต่โบราณกาล หรือที่สมัยนี้เรียกว่า “นักกลอน” แล้วไซ้ กวีย่อมจะเกิดขึ้นเองไม่ได้ หรืออีกนัยหนึ่ง ความเป็นกวีย่อมจะสามารถสร้างกันขึ้นมาได้ด้วยการศึกษาไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ทั้งนี้เพราะกวีต้องใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของตนออกมา ภาษาที่กวีใช้นั้นย่อมจะต้องผ่านการกลั่นกรองอย่างประณีตยิ่งกว่าธรรมดา และจะต้องมีความสามารถในการแสดงออกมาเป็นรูปแบบ (ฉันทลักษณ์) ที่เหมาะสม สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าหากกวีปราศจากความรู้ กวีจะไม่มีวันเกิดขึ้นได้ถ้าหากกวีมีแต่เพียง อารมณ์สะเทือนใจ และ จินตนาการ ไม่ว่าจะละเอียดอ่อนหรือลึกซึ้งสักเพียงใดก็ตาม เพราะเพียงสองสิ่งดังกล่าวนี้ทำให้เป็นได้แค่ “กวีใบ้” เท่านั้นเอง

ที่กล่าวมาเช่นนี้ก็มิได้หมายความว่าประเพณีเสขสิ่งๆที่เรียกว่า พรสวรรค์ เสขสิ่งๆที่เคียว จริ่งอยู่ บุคคลที่มีความรู้มิใช่ว่าจะเป็นกวีได้ทุกคนไป คนที่จะเป็น

กวีได้ก็ต้องอาศัยคุณสมบัติอื่น ๆ ด้วย และคุณสมบัติประการหนึ่งก็คือพรสวรรค์ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิดมากน้อยไม่เท่ากัน บุคคลที่มีมามากก็ย่อมจะได้เปรียบคนอื่น ดังจะเห็นได้จากกวีบางท่านสร้างงานได้ดีเด่น มีชื่อเสียงโด่งดัง บางท่านก็สร้างได้แต่เพียงงานพิน ๆ เช่นนี้ ก็ต้องนับว่าพรสวรรค์มีความสำคัญต่อกวีเช่นเดียวกับที่มีความสำคัญต่อศิลปินแขนงอื่น ๆ ด้วย แต่มิได้หมายความว่า จะเป็นสิ่งเดียวที่ทำให้บุคคลเป็นกวีขึ้นมาได้ และถ้าหากจะพิจารณากันให้ถึงที่สุด สิ่งที่เรียกว่าพรสวรรค์นั้นก็คือบารมีที่กวีสร้างสมมานั่นเอง แต่เรามักจะเผลอไปว่า ความรู้ความสามารถที่เราได้สั่งสมมาเป็นเวลานานนั้นคือพรสวรรค์ ฉะนั้นผู้ที่ให้ความสำคัญแก่พรสวรรค์มากเกินไปคือผู้ที่มองไม่เห็นคุณค่าของการศึกษา คู่จเดียวกับผู้ที่ยังหลงเข้าใจว่าพันธกรรมสำคัญกว่าสิ่งแวดล้อม เพราะแท้ที่จริงแล้วทั้งสองสิ่งนี้มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันเลย

หากสามารถทำได้เช่นที่กล่าวมาแล้ว การศึกษาร้อยกรองก็อยู่ในวิสัยที่จะกระทำได้ และถ้าหากจะไม่ถึงผลเลิศจนเกินไป การศึกษาร้อยกรองก็จะเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ สามารถเอื้ออำนวยสิ่งที่ชีวิตต้องการได้ไม่มากนักน้อย

การศึกษาร้อยกรองมีอยู่หลายวิธี และเริ่มต้นได้หลายแบบ บางคนศึกษาด้วยวิธีอ่านงานรุ่นเก่า ๆ จนกระทั่งฝังใจ ในที่สุดก็ถ่ายทอดออกมาได้บ้าง บางคนเริ่มต้นด้วยการศึกษากฎเกณฑ์ทางด้านฉันทลักษณ์เสียก่อน แล้วจึงเริ่มลงมือแต่ง และบางคนก็เริ่มต้นด้วยการแต่งตามที่ใจปรารถนา แล้วต่อมาจึงศึกษาเรื่องฉันทลักษณ์ วิธีต่าง ๆ เหล่านี้ ไม่มีใครบอกได้ว่าวิธีใดดีกว่ากัน ทั้งขึ้นอยู่กับความพอใจ และโอกาสของแต่ละคน แต่ในที่นี้อยากจะขอแนะนำว่า ควรจะศึกษาอย่างกว้างขวางโดยใช้ทุกวิธีเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อให้บังเกิดผลสมความมุ่งหมายใหญ่ ๆ ๒ ประการดังกล่าวแล้วในตอนต้น นั่นคือในการศึกษาระบบทฤษฎีมีสิ่งที่นักศึกษาคควรปฏิบัติดังต่อไปนี้

๑. อ่านวรรณคดีประเภทร้อยกรองเท่าที่มีอยู่ และอ่านบทร้อยกรองร่วมสมัยตามหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร ฯลฯ เท่าที่สามารถจะหาอ่านได้ ในการอ่านนอกจากจะบอกตัวเองว่าชอบหรือไม่ชอบแล้วจะต้องศึกษาความคิด เทคนิคการแต่ง และความถูกต้องทางฉันทลักษณ์ควบคู่กันไปด้วย

๒. ศึกษาความเป็นมา ประเภท ลักษณะ ลีลา และกลวิธีการแต่งร้อยกรองจากหนังสือเล่มนี้ และหนังสือเล่มอื่น ๆ จนกระทั่งมีความรู้แตกฉานสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นทราบได้

๓. ศึกษาหาความรู้รอบตัว ประสบการณ์ แรงบันดาลใจ หมั่นสังเกตสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัว และฝึกสร้างจินตนาการ พยายามแสวงหาความคิดที่แปลกใหม่โดยหลีกเลี่ยงสิ่งที่ใคร ๆ ก็พูดกันจนเป็นของธรรมดาสามัญไปแล้ว

๔. ฝึกเขียนร้อยกรอง เริ่มต้นด้วยคำประพันธ์ชนิดที่พอใจมากที่สุด แล้วลองฝึกชนิดอื่น ๆ บ้าง เมื่อเขียนเสร็จแล้วลองขอให้ผู้อื่นอ่านดู และรับฟังคำติชมด้วยความฉลาด ถ้าหากไม่มีคนช่วยอ่านหรือให้ความเห็นก็ขอให้เก็บไว้สักหลาย ๆ วัน แล้วจึงนำมาอ่านพิจารณาใหม่ด้วยใจที่เป็นกลาง ถ้าพบข้อบกพร่องก็จัดการแก้ไขเสีย หรือจะลองเทียบดูกับของผู้อื่นก็ได้

๕. ฝึกวิจารณ์บทร้อยกรองตามหลักเกณฑ์ที่ได้ศึกษามาแล้ว และพยายามติดตามความเคลื่อนไหวของวงการร้อยกรองอยู่เสมอทั้งจากสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และการบรรยาย ปาฐกถา อภิปราย ซึ่งมีผู้จัดขึ้นเป็นครั้งคราว

ถ้าหากนักศึกษาสามารถปฏิบัติได้ดังที่แนะนำมานี้ คำกล่าวที่ว่า *กวีเกิดเองจริงหรือไม่* หรือ *ความเป็นกวีสามารถสร้างกันได้หรือเปล่า* ก็คงจะไม่เป็นปัญหาอีกต่อไป.